

USNESENÍ

(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Mgr. Jiřího Čurdy a soudců JUDr. Gabriely Kučerové a Mgr. Michala Výtiska ve věci

žalobkyň:

- a) [právnícká osoba], [IČO]
se sídlem [adresa]
- b) [právnícká osoba], [IČO]
se sídlem [adresa]
- c) [právnícká osoba], [IČO]
se sídlem [adresa]

všechny zastoupené advokátem JUDr. [jméno] [příjmení]
se sídlem [adresa]

proti

žalovanému: [osobní údaje žalovaného]
bytem [adresa]

o zaplacení 1 144 800 Kč s příslušenstvím, k odvolání všech žalobkyň proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 9. 2022, č. j. 12 C 15/2022-48,

takto:

Usnesení soudu prvního stupně se mění tak, že Městský soud v Praze svou místní nepříslušnost nevyslovuje a po právní moci nebude věc postoupena Krajskému soudu v Ostravě jako soudu místně příslušnému.

Odůvodnění:

1. Soud prvního stupně shora označeným usnesením vyslovil svou místní nepříslušnost (výrok I.) s tím, že po právní moci rozhodnutí bude věc postoupena Krajskému soudu v Ostravě jako soudu místně příslušnému (výrok II.).
2. Své rozhodnutí s poukazem na § 11, § 84, § 85, § 85a, § 87 o. s. ř. (zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád), § 2991 odst. 1 o. z. (zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) a § 40 odst. 4 AZ (zák. č. 120/2000 Sb., autorský zákon) odůvodnil tím, že z žalobních tvrzení vyplývá, že žalobkyně se po žalovaném domáhají vydání toho, oč se obohatil tím, že dila, k nimž mají žalobkyně výhradní licenci, bez jejich souhlasu zpřístupnil veřejnosti prostřednictvím sítě internet a tím ušetřil náklady, které by jinak musel vynaložit na pořízení řádného užívacího titulu. Podle soudu prvního stupně není pochyb o tom, že žalobkyně žalobou neuplatnily nárok na náhradu škody, nýbrž nárok na vydání bezdůvodného obohacení, když o tom svědčí nejen tvrzené skutečnosti, ale též způsob stanovení výše jednotlivých nároků, již žalobkyně v souladu s § 40 odst. 4 větou druhou AZ odvozují od dvojnásobku obvyklé licenční odměny. Podle soudu prvního stupně se příslušnost daná na výběr podle § 87 písm. b) o. s. ř. (jak argumentovaly žalobkyně v žalobě) neuplatní a místně příslušným soudem je Krajský soud v Ostravě, v jehož obvodu je obecný soud žalovaného podle místa bydliště (Okresní soud v Olomouci).
3. Proti usnesení podaly odvolání všechny žalobkyně. Namítly (a dále v obsahu odvolání rozvedly), že jim byla způsobena majetková újma spáchaním úmyslného trestného činu, že

majetková újma, resp. bezdůvodné obohacení vznikly v důsledku jednání žalovaného, které je totožné s popisem skutku popsáného ve výrokové části odsuzujícího trestního rozhodnutí pachatele úmyslného trestného činu, že materiálním důvodem existence duálního, resp. fakultativního způsobu určení místní příslušnosti soudu ve smyslu § 87 písm. b) o. s. ř. byla vůle zákonodárce usnadnit poškozenému (v širším slova smyslu, než je poškozenému v trestním řízení) přístup k soudní ochraně - např. pro ty případy, kdy je škoda způsobována pachateli jednajícími z celého území státu, jednáním činěným elektronicky zdánlivě anonymně a na dálku - kdy pak poškozenému vznikají značné náklady v podobě účasti na soudních řízeních daných místní příslušností jednotlivých soudů pouze na základě trvalého bydliště jednotlivých pachatelů úmyslných trestných činů, že opakovaně v judikatuře vyjadřovaná zásada, že soud je vázán toliko popisem vzniku žalovaného nároku, ale nikoliv jeho právní kvalifikací označenou žalobcem by neměla být užita pro odmítnutí práva žalobkyně daného ustanovením § 87 písm. b) o. s. ř. - výrazně v jejích neprospěch.

4. Zopakovaly (shodně jako v žalobě), že odvozují místní příslušnost Městského soudu v Praze od skutečnosti, že žalovaný díla neoprávněně sděloval veřejnosti prostřednictvím internetové služby Uložto na [webová adresa] provozovatele [právnícká osoba], [IČO], se sídlem [adresa]. Podle ustanovení § 87 písm. b) o. s. ř. je vedle obecného soudu žalovaného k řízení příslušný také soud, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy. Podle ustanovení § 11 odst. 2 o. s. ř. je-li místně příslušných několik soudů, může se řízení konat u kteréhokoli z nich. Všechny tři internetové služby, prostřednictvím kterých se žalovaný dopustil protiprávního jednání, mají sídlo v obvodu Městského soudu v Praze. Žalovaný je povinen vydat bezdůvodné obohacení, kterého nabyl v důsledku jednání, které bylo pravomocně trestními soudy posouzeno jako přečin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku. Jsou proto přesvědčeny, že mají vůči žalovanému nárok na náhradu újmy, a rozhodly se ze dvou místně příslušných soudů vybrat Městský soud v Praze, v jehož obvodu došlo jednak ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy, a jednak v jehož obvodu mají sídlo všechny žalobkyně, aby snížily náklady řízení, které způsobil žalovaný svou nečinností ohledně navrhovaného mimosoudního smíru.

5. Pokud soud prvního stupně zakládá své rozhodnutí na skutečnosti, že se žalobkyně domáhají nároku, který právně kvalifikují jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení, přičemž se soud domnívá, že tento nárok není škodou nebo jinou újmou ve smyslu § 87 písm. b) o. s. ř., uvedly žalobkyně, že vydání bezdůvodného obohacení za bezesmluvní zpřístupňování autorského díla a jiných předmětů ochrany dle autorského zákona není prosté vydání toho, co neoprávněný uživatel získal v hmotném smyslu. Neoprávněný uživatel může díla a jiné předměty zpřístupňovat zcela zdarma, nejčastěji je jeho majetkový prospěch reprezentován bezúplatným získáním tzv. kreditů ke stahování zdarma a odměnami vyplácenými provozovateli filehostingových úložišť za úplatné stahování či zhlédnutí obsahu z emise uživatele nebo výnosy z reklamy navázané na stránky realizující emisi chráněného díla nebo umožňující přístup k této emisi. Majetkový prospěch neoprávněného uživatele, který filmy bezesmluvně zpřístupňuje obdobným způsobem jako žalovaný, je vždy pouhým zlomkem způsobené majetkové újmy, resp. hodnoty realizované emise, a to i když celkový zisk neoprávněného uživatele může být v souhrnu velmi vysoký. Žalobkyně ve své žalobě nad rámec svých povinností uplatněné nároky právně kvalifikují jako nároky na vydání bezdůvodného obohacení. Vyšší uplatněných nároků pak odvozují od dvojnásobku minimální garance, tedy nejnižší možné odměny. Pokud by svůj nárok kvalifikovaly jako nárok na náhradu ušlého zisku, byla by výše celkového nároku obdobná. Mají za to, že nárok, kterého se domáhají, je újma ve smyslu § 87 písm. b) o. s. ř., když předpokladem vzniku bezdůvodného obohacení je újma jednoho v důsledku obohacení jiného. Uvedly dále, že respektují právo soudu kvalifikovat právní důvod jejich nároku z jiného náhledu, zdůraznily však, že opakovaně v judikatuře vyjadřovaná zásada, že soud je vázán toliko popisem vzniku žalovaného nároku, ale nikoliv jeho právní kvalifikací, by neměla být užita pro odmítnutí jejich

práva daného ustanovením § 87 písm. b) o. s. ř. výrazně v jejich neprospěch. To platí i pro případ, kdy žalobce právně kvalifikuje svůj nárok dvojím či více způsoby, což by nemělo vést k tomu, že soud, k němuž jeho podání v podobě žaloby napadlo, si z těchto označení nároku žalobce vybere toliko jeden, a to ten, který soudu případně vytvoří předpoklady k vyslovení jeho místní nepřislušnosti. Navrhly proto, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal napadené usnesení podle § 212a odst. 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyní je důvodné.

7. Podle § 11 odst. 1 o. s. ř. se řízení koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení.

8. Podle § 85a o. s. ř. je-li pro řízení v prvním stupni věcně příslušný krajský soud a místní příslušnost se řídí obecným soudem účastníka, je místně příslušným krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud účastníka.

9. Podle § 85 odst. 1 o. s. ř. nestanoví-li zákon jinak, je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Nelze-li zjistit bydliště fyzické osoby nebo nelze-li zjistit, v obvodu kterého okresního soudu se fyzická osoba zdržuje, nebo lze-li to zjistit jen s velkými obtížemi, je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu se nachází místo trvalého pobytu evidované v informačním systému evidence obyvatel podle zákona o evidenci obyvatel, popřípadě místo jiného pobytu evidované podle jiných právních předpisů.

10. Podle § 87 písm. b) o. s. ř. vedle obecného soudu žalovaného, popřípadě vedle soudu uvedeného v § 85a, je k řízení příslušný také soud, v jehož obvodu došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy.

11. Se soudem prvního stupně lze souhlasit v tom, že okolností rozhodnou pro určení tzv. „místní příslušnosti dané na výběr“ podle § 87 písm. b) o. s. ř. není žalobcova právní kvalifikace žalobního nároku, protože ji není povinen provést (nejde o náležitost žaloby dle § 79 o. s. ř.). Právní posouzení je výhradně věcí soudu. Pokud proto žalobce právní důvod požadovaného plnění uvede, není soud jeho právní kvalifikací vázán (srov. např. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 643/2000, a v něm citovaných dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu). Dále je třeba uvést, že možnost volby místní příslušnosti soudu podle § 87 písm. b) o. s. ř. přísluší žalobci pouze ve vztahu k nárokům na náhradu újmy ve smyslu § 2894 a násl. o. z., a to bez ohledu na to, zda jde o újmu majetkovou, či nemajetkovou. Na jiné nároky, jako např. nárok na vydání bezdůvodného obohacení, se možnost volby místní příslušnosti podle tohoto ustanovení neuplatní (k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3298/2014). Pokud však soud prvního stupně uplatněné nároky žalobkyní posoudil jako nároky na vydání bezdůvodného obohacení, s takovým závěrem se odvolací soud neztotožňuje. Jak ze žaloby vyplývá, tvrzené „bezdůvodné obohacení“ mělo být žalovaným získáno neoprávněným zásahem do výlučného majetkového práva výrobce obrazově zvukový záznam rozmnožovat a sdělovat veřejnosti, tedy jeho protiprávním jednáním.

12. Zde je třeba připomenout, že v soudní praxi je dlouhodobě zastáván názor o subsidiaritě nároků na vydání bezdůvodného obohacení a na náhradu škody, ze kterého plyne závěr, že „Jsou-li totiž ve vztahu dvou subjektů splněny podmínky pro dosažení téhož výsledku (odčerpání neoprávněně získaných hodnot) z titulu náhrady škody a z titulu bezdůvodného obohacení, ustanovení o bezdůvodném obohacení se nepoužijí.“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2008, sp. zn. 33 Odo 79/2006, zveřejněný v časopise Soudní judikatura [číslo] ročník 2008, pod poř. [číslo]). Jinými slovy zde platí, že, ... institut bezdůvodného obohacení se uplatňuje

subsidiárně a ustanovení občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení lze ve vztahu mezi určitými subjekty aplikovat teprve v situaci, nejsou-li mezi nimi splněny předpoklady odpovědnosti za škodu.“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2028/2016).

13. V intencích projednávané věci je rozhodující pro závěr, že žalobou je uplatněno právo na náhradu škody ve smyslu § 87 odst. 1 písm. b) o. s. ř., to, že právě na toto právo lze usuzovat ze žalobních tvrzení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 32 Cdo 823/2014). Tvrzení žalobkyně o, „protiprávním jednání žalovaného“, o způsobené, „majetkové újmě“ a o, „příčinné souvislosti mezi protiprávním jednání a majetkovou újmu“ pak ve smyslu § 2910 o. z. v tomto směru nedávají pochyb. Z pohledu žalobních tvrzení tak lze uzavřít, že v projednávané věci o nárok na náhradu škody jde. Možnost soudu odchýlit se na základě vlastních skutkových zjištění v průběhu dalšího řízení od právního názoru žalobkyně je přitom pro určení místní příslušnosti bez významu (opět viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3298/2014).

14. Z tzv. zásady, „perpetuatio fori“, vyjádřené v ustanovení § 11 odst. 1 o. s. ř., vyplývá, že okolnosti rozhodné pro určení místní příslušnosti podle § 87 odst. 1 písm. b) o. s. ř. soud zkoumá z údajů obsažených v žalobě, neboť jiný pramen v době zahájení řízení nemá k dispozici (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne [datum], sp. zn. IV. ÚS 96/04). Proto pro učinění volby příslušného soudu je rozhodující, zda žalobce již v žalobě uvede skutečnosti, které dokládají zvolenou příslušnost. Není přitom podstatné, aby se současně volby výslovně dovolával (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2821/2020).

15. Zbývá tak posoudit, zda tvrzením v žalobě o sídle společnosti [právnícká osoba], jejíž cloudové úložiště měl žalovaný za účelem zpřístupnění filmů veřejnosti využít, popř. o sídle žalobkyně v [obec] dostaly žalobkyně požadavkům volby místní příslušnosti Městského soudu v Praze proto, že v jeho obvodě, došlo ke skutečnosti, která zakládá právo na náhradu újmy“.

16. Přes nejednotnou rozhodovací soudní praxi v minulosti by již dnes nemělo být pochyb o tom, že skutečností, která zakládá právo na náhradu újmy ve smyslu § 87 písm. b) o. s. ř., je nejen příčinná událost, tedy událost, z níž újma vznikla, ale také vznik újmy samotné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2669/2020, či usnesení Ústavního soudu ze dne [datum], sp. zn. II. ÚS 2274/16). V posledně zmíněném rozhodnutí pak výslovně Ústavní soud poukázal na to, že pro určení místní příslušnosti podle § 87 písm. b) o. s. ř. bude rozhodující povaha uplatněného nároku. Nelze proto odhlédnout od toho, že v projednávané věci jde o uplatnění majetkových práv výrobce zvukově obrazového záznamu, spadajících do oblasti autorskoprávní ochrany a současně o náhradu újmy způsobené prostřednictvím internetu v online prostředí.

17. Byť v projednávané věci nejde o řízení s evropským prvkem, není od věci poukázat na rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne [datum] ve věci [příjmení], C [číslo] (dále také jen, „věc [příjmení]“), který se týkal výkladu čl. 5 bodu 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne [datum] o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. V něm Soudní dvůr, vycházející z předpokladu, že pojem, „místo, kde došlo ... ke škodné události“ označuje nejen místo, kde došlo k újmě, ale současně i místo příčinné události, dospěl k závěru, že ve věcech autorskoprávní ochrany proti neoprávněnému zásahu spočívajícímu ve zpřístupnění předmětu autorskoprávní ochrany veřejnosti prostřednictvím internetu bez souhlasu majitele práv nemůže být pro účely určení soudní příslušnosti relevantní místo příčinné události, neboť tou je, „spuštění technického postupu vedoucího ke zveřejnění fotografií na uvedené internetové stránce.“, ale místo, kde došlo k iniciaci této události, resp. kde došlo k přijetí a realizaci rozhodnutí fotografie prostřednictvím internetu neoprávněně zveřejnit. Zde Soudní dvůr vyšel mimo jiné i ze svého rozsudku ze dne [datum] ve věci [příjmení], C [číslo], ve kterém uzavřel, že ve věcech práv z ochranných známek není u protiprávních jednání spáchaných

prostřednictvím internetu pro určení soudní příslušnosti z pohledu cílů sledovaných pravidly příslušnosti rozhodující místo jednání poskytovatele internetové služby, ale místo jednání osoby, která takové služby za účelem neoprávněného zásahu do práv využila.

18. Jak již poukázal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 11. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2669/2020, obecně není důvod, aby české soudy, není-li tomu použitelná česká právní úprava výslovně na překážku, vykládaly shodné pojmy evropského práva, „...odlišným způsobem v poměrech vnitrostátního procesního práva.“. Proto ani Vrchní soud v Praze nemá důvod v projednávané věci přiznat při výkladu pravidel fakultativní místní příslušnosti podle § 87 písm. b) o. s. ř. relevanci sídla společnosti [právníká osoba], jak navrhuje žalobkyně, neboť jde (jen) o provozovatele internetové služby, kterou měl žalovaný pro účely tvrzeného zásahu do chráněných práv využít. Z pohledu místa příčinné události tak může být podstatné pouze místo, kde došlo k rozhodnutí o iniciaci procesu zobrazení filmů na konkrétních internetových stránkách, tedy nejpravděpodobněji místo bydliště žalovaného.

19. Pokud ale žalobkyně opřely volbu místní příslušnosti i o místo svého sídla, je nezbytné vyložit i pojem místa vzniku (projevu) újmy, jejíž náhrady se žalobkyně v projednávané věci domáhají. Jde přitom o reparaci ušlých licenčních poplatků, které by žalobkyně získaly od osoby, která by filmy zpřístupnila veřejnosti na internetu s jejich souhlasem. Z pohledu ekonomiky řízení, zejména nákladů důkazního řízení a jeho rychlosti, je proto správný takový výklad § 87 písm. c) o. s. ř., který za místo vzniku újmy považuje pro účely řízení o náhradě majetkové újmy sídlo poškozeného, neboť právě v něm se setkávají veškeré hospodářské zájmy každé obchodní korporace, včetně rozhodnutí takové zájmy ochránit. Nejen povaha právnícké osoby, ale i dostatečná objektivizace a předvídatelnost tohoto místa pro účastníky řízení takový závěr pouze podporuje.

20. Pokud tedy žalobkyně zvolily v projednávané věci jako místně příslušný soud Městský soud v Praze, v jehož obvodu mají sídlo všechny žalobkyně, není důvod tuto volbu nerespektovat a nepřiznat jí účinky. Odvolací soud proto napadené usnesení podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. změnil, jak uvedeno ve výroku tohoto usnesení.

21. O nákladech tohoto odvolacího řízení bude rozhodnuto v souvislosti s rozhodnutím, jímž se řízení končí (§ 151 o. s. ř.).

Poučení:

Dovolání proti tomuto rozhodnutí lze za podmínek stanovených v § 237 o. s. ř. podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení tohoto rozhodnutí k Nejvyššímu soudu prostřednictvím soudu prvního stupně. Přípustnost dovolání (§ 237 až 238a o. s. ř.) je oprávněn zkoumat jen dovolací soud.

Praha 16. srpna 2023

Mgr. Jiří Čurda
předsedkyně senátu